

Antwoord

van Gedeputeerde Staten
op vragen van

P.L. Vermeulen (SP),
(d.d. 28 januari 2019)

Nummer
3473

Onderwerp
Gemeentelijke archeologische depots en beleid en privécollecties

Aan de leden van Provinciale Staten

Toelichting vragensteller

In oktober 2018 verscheen Verder graven in depots: Behoud en toegankelijkheid in gemeentelijke archeologische depots (hierna: VGID) en deze maand verscheen de Monitor gemeenten, monumenten en archeologie 2017-2018: Benchmark (hierna: de Monitor), beide zijn rapporten van de Erfgoedinspectie.

De rapporten geven ten aanzien van de gemeentelijke inzet t.b.v. de archeologie reden tot zorg, maar gaan niet in op de specifieke omstandigheden in afzonderlijke (Zuid-Hollandse) gemeenten.

Zuid-Holland is zoals u uiteraard weet de provincie met verreweg de meeste gemeentelijke depots. Aangezien meer dan de helft van alle archeologische vondsten in Nederland in gemeentelijke depots ligt is een kwalitatief goed depotbeheer van groot belang, net als voor alle gemeenten het voeren van een kwalitatief goed archeologisch beleid.

Om zicht te krijgen op de specifieke situatie in Zuid-Holland en de rol die de Provincie speelt of kan spelen stel ik u de volgende vragen:

De monitor geeft aan dat 21% van de gemeenten het archeologisch beleid tussen 2014 en 2018 heeft geactualiseerd. De helft van de gemeenten heeft een actualisatie gedaan in de jaren 2009-2013 en 14% gaf aan dat de actualisatie van voor 2004 stamt of geen beleid te hebben. 5% van de geënquêteerde gemeenten weet het zelfs niet. In antwoord op Statenvragen (2830) bleek dat in 2013 diverse gemeenten nog geen eigen beleid hadden.

1. *Kunt u (al dan niet na overleg met de erfgoedinspectie) aangeven hoeveel gemeenten in Zuid-Holland geen eigen beleid (incl. waardenkaart) hebben en hoeveel gemeenten sinds 2009 geen actualisatie van hun beleid hebben uitgevoerd?
En welke conclusies u hieruit trekt?
Indien nee, waarom niet?*

Antwoord

Vanaf 2014 houdt Erfgoedhuis Zuid-Holland (provinciaal steunpunt monumenten en archeologie = PSMA) een archeologiemonitor bij. Op basis van de archeologiemonitor valt het volgende af te leiden.

Alle Zuid-Hollandse gemeenten hebben archeologie in hun bestemmingsplannen opgenomen en voldoen daarmee aan het wettelijke vereiste volgens de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Bij de negen gemeenten met een eigen archeologische dienst worden de archeologische data op continue basis bijgehouden en geactualiseerd.

Voor hun archeologisch beleid baseren gemeenten zich op gemeentelijk archeologische waardenkaarten. Gemeenten zonder archeologische waardenkaart baseren zich op de Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie en de archeologische waardenkaarten van het Rijk.

De archeologische waardenkaarten van gemeenten zonder een eigen archeologische dienst dateren bij 12 gemeenten uit de periode 2007 t/m 2009; bij 28 gemeenten uit de periode 2010 t/m 2014; bij 10 gemeenten uit de periode 2015 t/m 2018. Negen gemeenten hebben in 2018 aangegeven dat het proces om de archeologische waardenkaarten te actualiseren aan de gang is of binnenkort start. Elf gemeenten hebben zelf een archeoloog in dienst. De overige gemeenten gebruiken daarvoor archeologische expertise van buiten de organisatie. Dit kunnen gemeenten met een eigen archeologische dienst of omgevingsdiensten zijn. In totaal worden via zo'n constructie 33 gemeenten bediend. Hierdoor zijn in de loop der tijd min of meer aaneengesloten regio's ontstaan die door een partij van inhoudelijke expertise worden voorzien. De overige gemeenten schakelen voor hun archeologische expertise het archeologische bedrijfsleven in.

Erfgoedhuis Zuid-Holland/PSMA legt werkbezoeken af bij met name kleine en middelgrote gemeenten, gericht op archeologiebeleid en eventuele ondersteuningsvragen. De grote gemeenten hebben eigen archeologen in dienst. De afspraak met de provincie is dat per jaar tien gemeenten worden bezocht. (afspraken op basis van boekjaarsubsidie Erfgoedhuis) Ook organiseert en faciliteert het Erfgoedhuis/PSMA het netwerk van gemeentelijke en regionale archeologen. Een aantal van deze gemeentelijke en regionale archeologen voorzien 33 gemeenten van inhoudelijke expertise, waardoor 47 Zuid-Hollandse gemeenten direct en indirect bij het netwerk betrokken zijn. Zie verder ook antwoord op vraag 2.

Het Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg & Archeologie (PSMA) werd in de beantwoording van de schriftelijke vragen (2830) een belangrijke rol toegedicht om gemeenten bij hun (totstandkoming van) archeologiebeleid te ondersteunen. Diverse gemeenten beschikken immers niet over de benodigde specifieke kennis op dit terrein en/of hebben te weinig personeel. Uit de monitor blijkt dat in ieder geval 24% van de gemeenten aangeeft voor deze taak te weinig personeel te hebben.

In de beleidsvisie Cultureel Erfgoed (2017) staat dat (ondanks de goede waardering) het aantal gemeenten dat geen beroep doet op het PSMA groot is en dat het aantal gemeenten dat wel een beroep doet afneemt.

Uw College legt daarin ook de link met gemeenten die weinig mensen voor archeologie in dienst hebben en die derhalve geen contact opnemen met het PSMA. U stelt daarin voor dat het PSMA op een aantal terreinen actiever gemeenten zou gaan benaderen en daarnaast aan netwerkvorming zou gaan doen.

2. *Kunt u een overzicht geven van de extra activiteiten die sindsdien door het PSMA zijn uitgevoerd t.a.v. het benaderen van gemeenten (dus naast de reguliere activiteiten)? En kunt u daarbij aangeven hoeveel extra gemeenten (die daarvoor niet bereikt werden) hierbij zijn bereikt en welke resultaten dit heeft gehad?*

Antwoord

In 2017 werden 47% en in 2018 55% van de gemeenten in Zuid-Holland bereikt door het Erfgoedhuis/PSMA. Uit het klantonderzoek dat Erfgoedhuis/PSMA in 2018 gehouden heeft, blijkt dat persoonlijk contact tussen Erfgoedhuis/PSMA en gemeenten het meest op prijs wordt gesteld. In deze gesprekken wordt een beeld verkregen van het gemeentelijk archeologiebeleid en de eventuele knelpunten en ondersteuningsvragen. Zie verder ook antwoord op vraag 1.

Het Erfgoedhuis/PSMA verzorgt naast zijn reguliere activiteiten, ondersteuning van gemeenten, gericht op samenwerking binnen de gemeente zelf en het faciliteren van het netwerk binnen Zuid-Holland.

In de monitor staat ook dat 37% van de gemeenten niet samenwerkt met andere gemeenten. Ervan uitgaande dat hierbij ook gemeenten zitten die hun beleid niet op orde hebben, kan samenwerking met gemeenten met een kwalitatief goed beleid helpen ons archeologisch erfgoed beter te beschermen en toegankelijk te maken.

3. *Hoe beschouwt uw college de ontwikkeling sinds 2017 (op basis van de aan de Beleidsvisie ten grondslag liggende analyse) waar het gaat om de ontwikkeling van de samenwerking tussen gemeenten met weinig interesse voor archeologie en gemeenten met een kwalitatief goed archeologiebeleid? En hoe groot is de eventuele toename of afname?*

Antwoord

We zien een toename (zie ook antwoord op vraag 1) in het aantal gemeenten dat samenwerkt. Samenwerking kan met een (buur)gemeente, met de omgevingsdienst, of door het inhuren van een archeologisch bureau.

Van 19% van de vondstmeldingen bij gemeenten is bekend dat gemeenten deze waarschijnlijk bij de RCE hebben aangegeven. Voor de rest is niet of nauwelijks duidelijk dat vondsten door de gemeenten zijn geregistreerd of is dat niet gedaan.

4. *Wat is uw oordeel over deze bevindingen en welke gevolgen heeft deze gebrekkige registratie voor onze provincie? (Waaronder bijv. de overdracht van vondsten aan het depot en/of de opbouw van kennis via de Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie en/of de toegankelijkheid van vondsten voor onderzoekers en publiek.)*

Antwoord

De bulk van alle (publieks)vondstmeldingen en hieraan gerelateerde informatie die ons depot ontvangt, stamt uit het onderzoek dat door archeologische bedrijven in Zuid-Holland uitgevoerd wordt. Slechts zeer incidenteel (2-3 x p.j.) ontvangen wij meldingen van burgers die een in hun ogen interessante vondst gedaan hebben. Omdat wij niet weten welke vondsten wij missen door gebrek aan melding en registratie kunnen wij ook geen inschatting maken van de gevolgen voor depot en opbouw van kennis. Dit is daarom belangrijk op te nemen in ons beleid voor de komende jaren en in overleggen met de gemeenten en archeologische werkgemeenschappen.

In de monitor blijkt ook dat de situatie rondom toezicht en handhaving door gemeenten bij omgevingsvergunningen beter kan of zelfs deels onbekend te zijn.

5. *Wat is uw oordeel over deze constatering?*

Antwoord

Gemeenten moeten bij het verlenen van omgevingsvergunningen voor gebouwde en archeologische rijksmonumenten advies aanvragen bij de gemeentelijke monumentencommissie (artikel 15 Monumentenwet 1988, nog van toepassing tot in werking treding Omgevingswet o.b.v. Erfgoedwet artikel 9.1).

Provincie Zuid-Holland houdt toezicht en handhaving hierop via de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt). Voor het domein monumentenzorg is er de indicator "een gemeentelijke monumentencommissie". De laatste Rapportage Interbestuurlijk Toezicht (IBT) is over 2017, hier hebben alle Zuid-Hollandse gemeenten (60) de score "goed" behaald.

Op basis van deze rapportage is toezicht en handhaving door Zuid-Hollandse gemeenten bij omgevingsvergunningen op orde.

De IBT rapportage 2018 verschijnt medio 2019.

6. *In welke gevallen heeft de Provincie sinds juni 2013 haar ruimtelijk instrumentarium ingezet om de archeologie in gemeenten te beschermen en met welk resultaat? En in welke gevallen heeft Provinciale beoordeling geleid tot een zaak bij de Raad van State en wat was daar de uitkomst van?*

Antwoord

Bij de vaststelling van de Verordening ruimte 2012 hebben wij onze belangen in de archeologie bepaald en deze vastgelegd in verordeningsregels en bijbehorend kaartbeeld. De provinciale belangen hebben betrekking op de omgang met vastgestelde archeologische waarden, zijnde geen archeologische rijksmonumenten, en de omgang met de waarden en verwachtingswaarden van de Romeinse Limes. Daarbij zien we toe op de vertaling hiervan in gemeentelijke bestemmingsplannen. Sinds 2013 heeft geen enkele beoordeling geleid tot een zaak bij de Raad van State.

De kennis over de uitvoering van de zorg voor onze archeologie door gemeenten is erg versnipperd. Enerzijds is dit afhankelijk van de aandacht voor archeologie binnen individuele gemeenten, anderzijds spelen de RCE, de Erfgoedinspectie, in een aantal gevallen een Omgevingsdienst en de Provincie hierbij een rol, ieder vanuit een ander belang. Al in 2010 (Tussenbalans archeologie) concludeerde onze Provincie vanaf dat moment geen zicht meer te hebben op de lokale uitvoeringspraktijk. Het landelijke Convent van Gemeentelijk Archeologen (CGA) waarschuwde in 2015 dat het archeologiebeleid bij gemeenten niet goed gaat.¹ (Bij een op de drie gemeenten was niet eens een archeoloog bekend.)

7. *Wat is uw visie t.a.v. de uitwerking van de decentralisatie op het terrein van de archeologie waar het gaat om het kunnen bewaken van een kwalitatief goede bescherming van ons archeologisch erfgoed? (Beschouw hierbij het provinciaal belang, maar ook het algemeen belang van een adequate bescherming van ons archeologisch erfgoed).*

Antwoord

Onze visie is verwoord in de Omgevingsvisie die op 20 februari 2019 is vastgesteld door PS (in werking treding 1 april 2019). Dit betreft de beleidsneutrale omzetting en is verwoord in de beleidsbeslissing "bescherming en bewaren archeologische waarden". De provincie doet dit om te zorgen voor beschermd, benut, en beleefbaar cultureel erfgoed. Wettelijke basis hiervoor is de Wet ruimtelijke ordening: de provinciale archeologische waarden moeten met behulp van RO instrumentarium worden beschermd.

8. *Bent u met de SP van mening dat het wenselijk is dat er meer centraal overzicht komt t.a.v. de uitvoering van de wettelijke taken rondom archeologie door gemeenten (en eventueel ook provincies) teneinde de kwaliteit hiervan te bevorderen en ons archeologisch erfgoed beter te beschermen?
Indien nee, waarom niet?
Indien ja, op welke manier en wat bent u bereid hieraan te doen?*

Antwoord

Met de invoering van de Wet op de archeologische monumentenzorg (2007) heeft het Rijk ervoor gekozen zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid en wettelijke taken voor het archeologisch bodemarchief bij de gemeenten te beleggen. Aanvullend hierop hebben wij onze provinciale belangen bepaald in de Visie ruimte en mobiliteit (Vrm) en Verordening ruimte (Vr) (recent beleidsneutraal omgezet in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening, vastgesteld op 20 februari 2019 door PS, in werking treding 1 april 2019). Wij hebben tot dusverre geen signalen dat er sprake is van verwaarlozing van deze taak door gemeenten. Zie verder ook het antwoord op vraag 5.

¹ <https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/nieuws/gemeenten-verliezen-kennis-over-archeologie.9461163.lynkx>

9. *Bent u met de SP van mening dat het tijd is voor een grondige evaluatie van de manier waarop de decentralisatie van de archeologie voor de uitvoering van de bescherming van ons archeologisch erfgoed heeft uitgedaagd?
Indien nee, waarom niet?
Indien ja, bent u bereid dit (al dan niet in IPO-verband) bij de minister te bepleiten?*

Antwoord

De Erfgoedinspectie houdt toezicht op o.a. het archeologiebestel in Nederland en de omgang met archeologische vondsten, monumenten en vindplaatsen. Tevens ziet de Erfgoedinspectie toe op de provincies als het gaat om hun rol als toezichthouder monumentenzorg. Sinds 2012 is de Wrgt in werking getreden, waarmee het interbestuurlijk toezicht op gebouwde en archeologische rijksmonumenten van het Rijk naar de provincies is overgegaan. In 2018 is het interbestuurlijk toezicht (IBT) landelijk geëvalueerd. De Erfgoedinspectie gaat in beeld brengen hoe de provincies aan het toezicht op het gebied van voornoemde rijksmonumenten invulling geven (Werkprogramma Erfgoedinspectie 2019-2020).

In 2013 gaf u in antwoord op Statenvragen (2830) aan dat het nog te vroeg was om de effectiviteit van de provinciale middelen en inzet richting gemeenten t.a.v. de bescherming van onze archeologie te beoordelen.

10. *Bent u op dit moment van mening dat u in de praktijk voldoende middelen heeft (waaronder het instrumentarium R.O.) om voor geheel Zuid-Holland het archeologisch erfgoed in onze gemeenten voldoende te beschermen?
Indien ja, op basis waarvan?
Indien nee, waar heeft u behoefte aan en wat bent u bereid hieraan te doen?*

Antwoord

Ja, gelet op onze huidige bevoegdheden en de bijbehorende instrumenten op het gebied van RO houden wij onze Vrm en Vr zo actueel mogelijk. Zie verder het antwoord op 7.

Uit het VGID blijkt dat de bewaarcondities in de gemeentelijke depots een stuk beter kunnen ten aanzien van de klimaatcondities en monitoring. En door het vaak ontbreken van adequate collectiebeheersystemen laat de ontsluiting van vondstmateriaal en analoge opgravingsdocumentatie dikwijls te wensen over. Dit zijn zaken waar de provinciale depots over het algemeen beter op functioneren. De erfgoedinspectie stelt dat een overlegvorm tussen gemeentelijke en provinciale depotbeheerders kan bijdragen om deze tekortkomingen te verhelpen.

11. *Heeft u zicht op de bewaarcondities in de acht gemeentelijke depots in Zuid-Holland?
Indien ja, kunt u kort toelichten op welke onderdelen deze depots hun bewaarcondities en collectiebeheer kunnen verbeteren?
Indien nee, waarom niet?*

Antwoord:

Op basis van de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) (Monumentenwet 1988 § 6, artikel 51, thans Erfgoedwet § 5.3, artikel 5.8) kunnen provincies gemeenten toestemming verlenen voor het houden van een eigen gemeentelijk archeologisch depot.

In de Nota depotbeleid heeft de provincie er voor gekozen uitsluitend de reeds deponerende gemeenten hiervoor toestemming te verlenen; het betreft de gemeenten Rotterdam, Vlaardingen, Gouda, Dordrecht, Den Haag, Leiden, Rijswijk, Gorinchem en Delft. Zie verder ook antwoord op vraag 14.

Het zorgdragen voor goede bewaarcondities binnen de gemeentelijke depots is in eerste instanties een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Wij kunnen kwalitatieve voorwaarden stellen aan de aanwijzing van een gemeentelijk depot maar hebben aan deze aanwijzing geen nadere voorwaarden willen verbinden.

Op basis van het recent verschenen evaluatierapport van de Erfgoedinspectie gaan wij in overleg met de gemeentelijke depots over bewaarcondities en collectiebeheer. Het provinciale systeem voor digitale documentatie biedt de mogelijkheid om uitgebreid te worden naar de gemeentelijke depots. Zie verder het antwoord op vraag 13.

12. *Kunt u aangeven of de situatie in ons provinciale depot wel conform de gebruikelijke bewaarcondities/normen is?*

Antwoord:

Ofschoon ons depot in grote lijnen aan de gebruikelijke bewaarcondities en KNA-normen voldoet, constateerde de Erfgoedinspectie na een inspectie, uitgevoerd begin 2016, de volgende tien verbeterpunten:

1. Er is (vooralsnog) geen monitoring van eventuele wateroverlast.
2. Niet alle documentatie is consequent geheel in zuurvrije materialen verpakt.
3. Er is geen transitoruimte, waardoor schimmels of ongedierte in nieuw aangeleverde en nog niet gecontroleerde vondstcomplexen zich door de opslagruimte kunnen verplaatsen.
4. Het depot beschikt niet over, in de KNA aanbevolen, klimaatruimten specifiek voor het langdurig behoud van: organische materialen als leer, textiel en hout; van originele documentatie; en van fotomateriaal.
5. Het depot beschikt niet over een aparte klimaatruimte voor de langdurige opslag van (onbewerkte/ongebruikte) monsters.
6. In de algemene bewaarruimte kan de relatieve vochtigheid niet geregeld worden.
7. Relatieve vochtigheid en temperatuur in de klimaatruimten worden regelmatig gecontroleerd. Snelle schommelingen in klimatologische omstandigheden zijn op deze wijze echter niet direct inzichtelijk, omdat er geen logboeken worden bijgehouden.
8. Er is geen controleplan op schrift gesteld, waarin bepaald wordt dat, wanneer en welke kwetsbare materialen periodiek en steekproefsgewijs gecontroleerd worden op achteruitgang, of waarin aangegeven wordt hoe de conditie van de vondsten wordt vastgelegd (bijvoorbeeld in een logboek met tekst en/of foto's). Door het ontbreken hiervan kan de stand van de kwaliteit van het materiaal over de lange duur niet goed gemonitord worden.
9. Een deel van de digitale data, die in het depot liggen opgeslagen, kan niet gecontroleerd worden op volledigheid of geraadpleegd worden. Hiervoor zijn speciale toepassingsprogrammatuur en applicaties nodig, waarover het depot niet beschikt.
10. Updates en veranderingen in programmatuur en/of applicaties kunnen er toe leiden dat digitale data die in het depot liggen opgeslagen binnen afzienbare tijd niet meer toegankelijk zijn.

Wij hebben deze verbeterpunten ter harte genomen en de punten 1, 2, 4 en 7 t/m 10 aangepakt en verbeterd. De punten 5 en 6 zijn echter inherent aan het gebouw waarin ons depot gehuisvest is, daar kunnen we niets aan wijzigen.

Gezien de beperkingen van de huidige huisvesting, ook in capaciteit, hebben wij recent een Nota van Uitgangspunten laten opstellen dat wij kunnen gebruiken bij het verkennen naar alternatieve huisvesting.

13. *Is er op dit moment sprake van een vorm van overleg of structureel overleg tussen de provinciale depotbeheerder (of een provinciale vertegenwoordiger) en de acht gemeentelijke depotbeheerders in onze provincie?*

Indien ja, graag een toelichting op deze overlegvorm.

Indien nee, bent u bereid zo'n overleg (gezien de beschreven problematiek) in het leven te roepen? En waarom wel of niet?

Antwoord

De provincie heeft regulier overleg met de gemeentelijke archeologen. Gekoppeld daaraan willen wij regulier overleg met de gemeentelijke depots gaan houden om kennis en informatie uit te wisselen.

Een aantal provinciale depots werkt overigens deels in het nieuwe Provinciaal Depot Beheer Systeem (PDBS) en het is de bedoeling dat in de loop van een aantal jaar elk provinciaal depot, na doorontwikkeling van het systeem, daartoe overgaat. Mogelijk dat gemeentelijke depots hierop aan gaan haken.

De minister stelt, in navolging van de Erfgoedinspectie, in haar beleidsreactie bij VGID² dat provincies kwalitatieve voorwaarden kunnen stellen aan de aanwijzing van gemeentelijke depots. De Erfgoedinspectie roept provincies op hierin een voortrekkersrol te vervullen.

14. *Gelden er op dit moment in Zuid-Holland door de Provincie gestelde kwalitatieve voorwaarden aan de gemeentelijke depots?*

Indien ja, welke zijn dat en op welke manier houdt de Provincie hier toezicht op?

Indien nee, waarom niet en zijn deze wel bij de toenmalige aanwijzing voor de start van een gemeentelijk depot als voorwaarde gesteld?

Antwoord

Zie ons antwoord op vraag 11. Er gelden op dit moment geen door de provincie gestelde kwalitatieve voorwaarden aan de gemeentelijke depots. Wij hebben destijds geen voorwaarden willen verbinden aan onze aanwijzing omdat wij vertrouwen hadden in de bestuurlijke kracht en inhoudelijke expertise van de deponhoudende gemeenten in Zuid-Holland. Bovendien functioneerden alle aangewezen gemeentelijke depots voorzover ons toen bekend al geruime tijd naar volle tevredenheid. Als provincie stonden wij daar overigens niet alleen in. Ook Noord-Holland (5 gemeentelijke depots), Gelderland (3 gemeentelijke depots) en Groningen (1 gemeentelijk depot) hebben hun gemeentelijke depots zondermeer aangewezen, onder vermelding van hetgeen over depotbeheer is neergelegd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) en de Archiefwet voorzover het de opgraafdocumentatie betreft.

² Beleidsreactie rapporten Erfgoedinspectie archeologische depots provincies en gemeenten 7-1-2019

Noord-Brabant (4 gemeentelijke depots) heeft als enige haar gemeentelijke depots echt getoetst op het voldoen aan het protocol depotbeheer zoals omschreven in de KNA, en toetst op dit moment opnieuw drie van de vier gemeentelijke depots in een hernieuwd aanwijzingstraject.

De minister stelt in haar beleidsreactie bij VGID dat het goed zou zijn als het provinciale systeem voor digitale documentatie (DBS) wordt uitgebreid naar de gemeentelijke depots. Dit schijnt technisch mogelijk te zijn en de minister stelt dat hierover al gesprekken gaande zijn. De Erfgoedinspectie stelt in VGID dat voor de Provincies hierin een voortrekkersrol ligt.

15. *Kunt u een korte toelichting geven op de door de minister en Erfgoedinspectie gestelde suggesties ten aanzien van de situatie in Zuid-Holland en of de provincie hierin een rol speelt/gaat spelen?*

Antwoord

De Erfgoedinspectie kon en wilde ons, ook na herhaald aandringen, niet meer vertellen dan wat in hun rapport staat. In hoeverre de situatie in Zuid-Holland afwijkt of overeenkomt met het beeld dat de Erfgoedinspectie schetst, onttrekt zich daardoor aan onze waarneming. Verder biedt zoals geschetst de overgang op het PDBS (zie verder ook antwoord op vraag 13) de mogelijkheid voor gemeentelijke depots om qua digitale documentatie aan te sluiten op de provinciale depots.

Om versnippering van kennis over archeologie te voorkomen stelde het College in 2010 (Tussenbalans archeologie) dat er na de laatste aanwijzing van een gemeentelijk depot geen nieuw depot meer mocht worden toegestaan.

16. *Is dit ook het standpunt van dit College?
Graag een toelichting op uw antwoord.*

Antwoord:

In 2009 hebben wij onze Nota Depotbeleid vastgesteld waarin wij een aantal operationele eisen hebben uitgewerkt. Daarnaast hebben wij in het begin van 2010 de reeds bestaande gemeentelijke archeologische depots aangewezen conform onze taak volgend uit de Monumentenwet 1988 (geldig tot invoering Omgevingswet), paragraaf 6. Depots. Om versnippering van informatie te voorkomen hebben wij destijds besloten geen andere archeologische depots toe te staan.

In het AD/Rotterdams Dagblad van 8-1-2019 staat dat de Stichting Archeologie Hoeksche Waard graag een eigen depot wil om haar vondsten op te slaan aangezien deze '4000 jaar geschiedenis nu op tientallen zolderkamers ligt'.

17. *Wat is uw oordeel over de huidige situatie ten aanzien van de in het artikel beschreven opslag van archeologische vondsten in de Hoeksche Waard? Dit in ieder geval in relatie tot de bewaarcondities, collectiebeheer en ontsluiting/toegankelijkheid van gegevens en vondsten.*

Antwoord

De in het artikel beschreven vorm van opslag achten wij onwenselijk uit het oogpunt van bewaarcondities en mogelijk zelfs schadelijk voor het meer kwetsbare deel van de vondsten. Wij zullen binnenkort contact opnemen met de Stichting en hen uitnodigen hun vondsten en mogelijk vondstdocumentatie in bruikleen aan ons depot over te dragen. Vervolgens kunnen de vondsten onder de gebruikelijke condities in langdurig bruikleen worden afgestaan om de regionale geschiedenis uit te dragen. Zo hebben wij een vergelijkbare constructie toegepast bij de particuliere vondsteigendommen van Ipse de Brugge die afkomstig waren van de opgravingen van de Zwammerdamschepen.

18. *Bent u over deze situatie in overleg met de Stichting en/of gemeente Hoeksche Waard?
Indien ja, met welk doel?
Indien nee, waarom niet?*

Antwoord

Wij waren tot nu toe niet op de hoogte van de ambities van de Stichting. Zowel de Stichting als de gemeente Hoeksche Waard hebben tot op heden geen contact gezocht met de provincie Zuid-Holland. Zie verder ook het antwoord op vraag 17.

Niet alleen in de Hoeksche Waard liggen vondsten “op zolderkamers”. In heel Nederland bevinden zich archeologische vondsten in privécollecties (in de ruime zin des woords).

Sinds 2016 wil het Project Portable Antiquities of the Netherlands (PAN)³ deze vondsten (vooral metaal) inventariseren en zo toegankelijk maken voor het publiek en wetenschappers. Dit project heeft daar onlangs zelfs een prijs voor gewonnen.⁴ Het project loopt tot eind 2020 en o.a. de provincie Noord-Brabant participeert in het project. Ook in het rapport “Op zoek naar de Schans Lammen; een cultuurhistorisch onderzoek” van juni 2018, in opdracht van Provincie Zuid-Holland geschreven, wordt naar dit project verwezen.

19. *Wat zijn de resultaten van PAN voor Zuid-Holland als het gaat om het inventariseren van tot op heden niet geregistreerde vondsten?*

Antwoord

PAN heeft tot nu toe in Zuid-Holland 327 particuliere vondsten kunnen registreren, waarvan het merendeel gevonden is in de gemeenten Alphen aan den Rijn en Westland. De vondsten bestrijken ruwweg de tijdspanne van 1100 v.Chr. tot ongeveer het midden van de 19^e eeuw. Het bestaande beeld van Alphen aan den Rijn en Westland als gemeenten met een hoge concentratie aan Romeinse vindplaatsen wordt door de vondsten van PAN nog eens nader onderstreept.

³ <https://www.portable-antiquities.nl/pan/#/public>

⁴ <https://www.fgw.vu.nl/nl/nieuws-agenda/nieuwsarchief/2018/okt-dec/181130-portable-antiquities-of-the-netherlands-pan-bekroond-met-dataprijs-2018.aspx>

20. *Welke kennis heeft PAN tot op heden opgeleverd over ons erfgoed/geschiedenis van onze provincie?
En wat is de potentie van dit project voor de kennisopbouw van de geschiedenis van onze provincie?*

Antwoord

Aangezien PAN zich met name richt op vondsten die gedaan worden met de metaaldetector is de verspreiding van de vondsten naar alle waarschijnlijkheid gerelateerd aan de vindplaatsen die door de deelnemende metaaldetector-hobbyisten sinds jaar en dag bestreken worden. Uit dat oogpunt bezien is de bijdrage van PAN aan de geschiedenis van de provincie tot nu toe niet groot.

Het doel van PAN is om oudheidkundige vondsten in privébezit, met name metaalvondsten gevonden met behulp van een metaaldetector, te documenteren en online te publiceren, en zo de informatie over de vondsten en hun vondstlocatie beschikbaar te maken voor wetenschap, erfgoedonderzoek, musea en alle andere geïnteresseerden. Indien PAN op dit gebied zou kunnen samenwerken met ons depot en met bestaande vrijwilligersorganisaties zoals de Zuid-Hollandse afdelingen van de AWN (Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland) dan kunnen wij ons voorstellen dat de potentiële kennisopbouw over de periode tussen late prehistorie en vroegmoderne tijd een stimulans zou kunnen krijgen. Eind vorig jaar zijn over deze mogelijke samenwerking enkele gesprekken gevoerd tussen PAN en de provincie Zuid-Holland.

21. *Is het college bereid om in een eventuele voortzetting van PAN (na 2020) te participeren?
Indien nee, waarom niet?*

Antwoord

Het college zal in overweging nemen om in PAN te participeren, net zoals de provincies Noord-Brabant en Zeeland dat nu al doen. Die participatie zou dan wel afhankelijk moeten worden gemaakt van een grotere inzet van PAN in Zuid-Holland, zodat veel meer amateurarcheologen en detector-hobbyisten bezocht kunnen worden en hun vondsten aan een breed publiek getoond kunnen worden. Op dit moment is het verschil tussen de 327 vondsten uit Zuid-Holland en bijv. de 1975 vondsten uit Friesland of de 1945 vondsten uit Noord-Brabant wel heel erg groot.

In het Leidsch Dagblad van 23-1-2019 staat dat er kritiek is op de uitbreidingsplannen van Archeon. Via de uitbreidingsplannen moet o.a. het Romeins Scheepvaartmuseum mogelijk worden.

De directeur van het Archeon stelt volgens het artikel het volgende:

“Archeondirecteur Jack Veldman vindt het bestemmingsplan op veel punten te beperkend voor zijn groeiambities. Zo denkt hij meer ruimte nodig te hebben voor overnachtingsmogelijkheden en congressen dan de gemeente heeft ingetekend. Ook met een maximale bouwhoogte van tien meter kan Veldman niet uit de voeten. ‘Dat is ontoereikend voor een entreegebouw annex Nationaal Romeins Scheepvaart Museum, annex provinciaal Archeologisch Depot, annex Limes visitors hub, annex hotel, annex kantoorruimten, restaurant en congreszalen’, schrijft Veldman. Hij vindt ook het maximaal toegestane bebouwingspercentage van vijftig procent te weinig: ‘Tachtig procent lijkt ons reëler.’”

